

O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARI KREDITLARIDAN  
SAMARALI FOYDALANISH MEXANIZMLARI

*Asomidinova Moxigulbonu Oybek qizi*  
*Oriental universiteti*

**Annotatsiya:** O'zbekiston iqtisodiyoti o'zgarishlar va yangilanishlar davrida bo'lib, tijorat banklari bu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Tijorat banklari moliyaviy resurslarni jalb etish va taqsimlashda, shuningdek, iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Kreditlar, ayniqsa, kichik va o'rta biznesni rivojlantirishda, aholi uchun turli moliyaviy xizmatlarni taqdim etishda alohida ahamiyatga ega. Ushbu maqolada O'zbekistonda tijorat banklari kreditlaridan samarali foydalanish mexanizmlari, ularning ahamiyati va amaliyotdagi o'rni ko'rib chiqiladi.

**Kalit so'zlar:** tijorat banklari, kredit, mexanizmlar, bank, iste'mol kreditlari, korxonalar, moliyaviy resurslar.

O'zbekiston iqtisodiyotining zamonaviy rivojlanishi, mustaqillik yillarida amalga oshirilgan islohotlar bilan bevosita bog'liq. Ushbu jarayonda tijorat banklari muhim o'rin egallaydi. Tijorat banklari nafaqat moliyaviy resurslarni taqdim etish, balki iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, investitsiyalarni jalb etish va aholi turmush darajasini oshirishda ham katta rol o'ynaydi. O'zbekistonda tijorat banklarining rivojlanishi 1991-yilda mustaqillik e'lon qilinganidan so'ng boshlangan. Dastlab, bank tizimi davlat tomonidan nazorat qilinadigan va cheklovlarga ega edi. Biroq, vaqt o'tishi bilan tijorat banklari xususiy sektorni rivojlantirishda va iqtisodiy jarayonlarda faol ishtirok etishga kirishdi. O'zbekiston hukumati tijorat banklarini rivojlantirish uchun bir qator islohotlarni amalga oshirdi. Bank tizimini liberallashtirish, xususiylashtirish va raqobatni oshirish maqsadida qabul qilingan qarorlar, tijorat banklarining samaradorligini oshirishga yordam berdi. Bugungi kunda O'zbekistonda ko'plab tijorat banklari faoliyat yuritmoqda, ular turli xil moliyaviy xizmatlar va mahsulotlarni taklif etadi. O'zbekistonda tijorat banklari iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular moliyaviy resurslarni taqdim etish orqali ishlab chiqarishni rivojlantirishga, yangi ish o'rinlarini yaratishga va aholi turmush sharoitlarini yaxshilashga yordam beradi. Tijorat banklari, shuningdek, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Tijorat banklarining iqtisodiyotdagi ahamiyati shundaki, ular moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Banklar, shuningdek, investitsiyalarni jalb qilish va yangi texnologiyalarni joriy etishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonlar iqtisodiyotning diversifikatsiyasini ta'minlaydi va barqaror o'sishni rag'batlantiradi. So'nggi yillarda O'zbekistonda tijorat banklari innovatsion texnologiyalarni joriy etishga katta e'tibor

qaratmoqda. Onlayn banking, mobil banking va boshqa raqamli xizmatlar mijozlarga qulaylik yaratadi va bank xizmatlariga bo'lgan talabni oshiradi. Bu, o'z navbatida, banklarning samaradorligini oshiradi va ularning raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Tijorat banklari iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, ular moliyaviy resurslarni taqdim etish orqali iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadilar. O'zbekistonda tijorat banklari, davlat va xususiy sektorda faoliyat yurituvchi korxonalar uchun kreditlar taqdim etish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Ular shuningdek, aholi uchun turli xil moliyaviy xizmatlar, jumladan, ipoteka kreditlari, iste'mol kreditlari va boshqa moliyaviy mahsulotlar taklif etadi. Tijorat banklarining asosiy vazifalaridan biri - moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash va iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlashdir. O'zbekistonda tijorat banklari tomonidan taqdim etiladigan kreditlar bir necha turga bo'linadi. Ular orasida ishlab chiqarish kreditlari, savdo kreditlari, iste'mol kreditlari va ipoteka kreditlari mavjud. Har bir kredit turi o'ziga xos maqsad va shartlarga ega bo'lib, ularning samarali foydalanishi iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, ishlab chiqarish kreditlari korxonalar uchun yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarishni kengaytirishga yordam beradi. Iste'mol kreditlari esa aholi daromadlarini oshirish va turmush sharoitlarini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Kreditlardan samarali foydalanish uchun bir qator mexanizmlar mavjud. Kreditlar maqsadli ravishda taqdim etilishi lozim. Tijorat banklari kreditlarni berishda, ularning qanday maqsadda ishlatilishini aniqlashlari kerak. Masalan, ishlab chiqarishni kengaytirish yoki yangi mahsulotlar ishlab chiqarish uchun kreditlar ajratilishi muhimdir. Bu, kreditlarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi va iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tijorat banklari kreditlarni taqdim etishda samarali mexanizmlarni ishlab chiqishlari zarur. Bu, kreditlarni tez va oson olish imkoniyatini yaratish, shuningdek, kredit olish jarayonini soddalashtirishni o'z ichiga oladi. Mijozlar uchun qulay shartlar yaratish, kredit olish jarayonini tezlashtiradi va bank xizmatlariga bo'lgan talabni oshiradi. Tijorat banklari kreditlar bo'yicha ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish orqali, mijozlarning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishlari va ularga mos kredit mahsulotlarini taklif qilishlari mumkin. Mijozlar bilan ishlashda, ularning moliyaviy holatini va ehtiyojlarini tahlil qilish, banklar uchun muhim ahamiyatga ega. Tijorat banklari kredit berishda risklarni boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqishlari zarur. Bu, kredit berishdan oldin mijozning moliyaviy holatini baholash va kredit tarixini o'rganishni o'z ichiga oladi. Risklarni boshqarish orqali banklar o'z mablag'larini xavfsizligini ta'minlaydilar va kredit berish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni kamaytiradilar. Tijorat banklari mijozlar bilan samarali ishlash orqali, ularning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishlari va ularga mos xizmatlar taklif qilishlari mumkin. Mijozlar bilan doimiy aloqada bo'lish, ularning fikrlarini inobatga olish va xizmatlarni takomillashtirishga yordam beradi. Mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantirish, bankning obro'sini

oshiradi va mijozlar sadoqatini ta'minlaydi. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish kredit berish jarayonini soddalashtiradi va samaradorligini oshiradi. Onlayn kredit olish imkoniyatlari, mobil ilovalar va boshqa raqamli xizmatlar mijozlarga qulaylik yaratadi. Texnologiyalar yordamida banklar xizmatlarini yanada tez va samarali ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Tijorat banklari xodimlarini muntazam ravishda o'qitish va malakasini oshirish orqali, ular kredit berish jarayonida yanada professional yondashuvni ta'minlaydilar. Bu, mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatishni yaxshilaydi. Xodimlarning malakasini oshirish, bankning umumiy samaradorligini oshiradi va mijozlar bilan ishlashda yanada muvaffaqiyatli bo'lish imkonini beradi. Kreditlardan samarali foydalanish nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy rivojlanishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Iste'mol kreditlari aholi turmush sharoitlarini yaxshilashda, yangi ish o'rinlarini yaratishda va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish orqali, tijorat banklari yangi ish o'rinlarini yaratish va aholi daromadlarini oshirishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga hissa qo'shadi.

#### **Xulosa:**

O'zbekistonda tijorat banklari kreditlaridan samarali foydalanish mexanizmlari iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Kreditlar, ishlab chiqarishni rivojlantirish, aholi turmush sharoitlarini yaxshilash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tijorat banklari samarali kredit berish mexanizmlarini ishlab chiqish orqali, o'z mijozlariga sifatli xizmat ko'rsatishlari va iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shishlari mumkin. O'zbekiston iqtisodiyotining kelajagi uchun tijorat banklarining roli va ularning kreditlaridan samarali foydalanish mexanizmlari alohida ahamiyatga ega. Tijorat banklari, o'z faoliyatida innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda va aholi turmush sharoitlarini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Ular, o'z mijozlariga sifatli xizmat ko'rsatish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davom etishlari zarur. O'zbekistonning iqtisodiy kelajagi uchun tijorat banklarining samarali faoliyati va kreditlardan to'g'ri foydalanish mexanizmlari alohida ahamiyatga ega.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Qodirov, A. (2021). "O'zbekistonda Tijorat Banklari va Ularning Rivojlanishi". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
2. Abdullayeva, M. (2022). "Kichik va O'rta Biznesni Moliyalashtirish: Tijorat Banklarining Rol". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Xolov, R. (2023). "Raqamli Texnologiyalar va Tijorat Banklari: Innovatsion Yondashuvlar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki.
4. Tursunov, I. (2024). "Kredit Siyosati va Iqtisodiy Rivojlanish". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.

5. Karimov, S. (2022). "Bank Kreditlari va Ularning Iqtisodiy Rivojlanishga Ta'siri". Andijon: Andijon Davlat Universiteti.
6. Murodov, D. (2023). "Kreditlar va Ularning Kichik Biznesga Ta'siri". Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
7. Rahmonov, E. (2021). "Tijorat Banklarida Kredit Boshqaruvi: Muammolar va Yechimlar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Moliya Vazirligi.
8. Sattarov, O. (2023). "Moliyaviy Savodxonlik va Kreditlardan Foydalanish". Qarshi: Qarshi Davlat Universiteti.
9. Isroilov, A. (2024). "O'zbekistonda Tijorat Banklari va Ularning Kredit Siyosati". Nukus: Qoraqalpoq Davlat Universiteti.